

Ringmärkningsverksamheten vid Hammarö fågelstation 2000

Björn Ehrenroth

Hammarö fågelstation (59.15 N/13.31 E) var år 2000 bemannad med ringmärkare 129 dagar, därav 121 dagar med fångst minst 4 timmar per dag. Vårmärkning utfördes dagligen 27/4-1/6, med undantag av 25/5 och 31/5. Den kontinuerliga höstmärkningen startade 31/7 och pågick fram till 16/11. Bemanningssituationen var hela hösten krisartad med många inställda dagar. Redan i slutet av juli missades fina märkdagar, då det kryllade av småfåglar i buskarna vid Spången. I augusti föll fem dagar bort, i september fyra dagar, i oktober tio dagar och under första hälften

av september sju dagar. Under månaderna januari-mars och december utfördes inga märkningar alls vid stationen.

Totalt märktes 8 512 fåglar av 62 arter. Med mera normal höstbemanning hade över 10 000 fåglar märkts. Av de märkta fåglarna var 25,7% kungsfåglar och 28,5% mesar. Inte heller detta år - tjugit kommentar – hamnade någon ny märkart i protokollet. Summan märkta arter är fortfarande 148.

Dagsfångster med minst 100 märkta fåglar antecknades 30 dagar, därav 10 dagar med över 200 ex och en dag med över 400 ex. Den kvantitativt bästa märkdagen

Tabell 1. Fördelning av bemanningsdagar för märkning, nättimmar (avrundat till närmaste 10-tal) samt ringmärkta fåglar under olika månader 2000 vid Hammarö fågelstation.

Number of ringing days, net hours and birds ringed in different months in 2000 at Hammarö Bird Observatory.

Månad	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Totalt
Antal dagar	8	29	5	2	26	26	21	12	129
Antal nättim	560	3720	410	130	2990	3670	2540	1260	15280
Antal fåglar	228	456	44	130	1334	2608	3292	420	8512

var 20/10 med 479 fåglar. Trots 10 dagar med inställd verksamhet på grund av personalbrist blev oktober den bästa märkmånaden. Flera bemannade dagar med riklig tillgång på rastande småfåglar var märkaren ensam, vilket resulterade i betydligt lägre fångstsummor än vad som var möjligt.

Sammanlagt 14 arter märktes i antal från minst 100 ex: kungsfågel (2186), stjärtmes (1688), lövsångare (1016), rödhake (575), grönsiska (376), gårdsmyg (320), blåmes (309), talgoxe (244), bergfink (160), svartvit flugsnappare (139), sävsparv (122), bofink (121), ärtsångare (105) och rödstjärt (100).

Följande personer arbetade som ringmärkare: Lena Bokvist, Björn Ehrenroth, Lisa Elofsson, Micael Fasth, Per Gustafsson, Roger Jonasson, Magnus Köpman, Sven Larsson, Dan Mangsbo, Berne Martinsson, Lars Schütt och Jan Sundler. Som assistenter har följande personer medverkat: Mattias Backlund, Björn Bergenholtz, Håkan Funk, Leif Gustafsson, Karl Hammar, Samuel Hansson, Anders Helseth, Lars Helseth, Martin Herdin, Anders Melin och Anders Olovsson. Även flera av märkarna har vissa dagar arbetat som assistenter. Ytterligare KOF-medlemmar har deltagit i arbetena på stationen. Alla stationsvänner tackas för ett gott arbete, trots krismolnen.

Guidning och övrig information

Under våren guidades sammanlagt ca 215 personer (11 grupper/klasser) perioden 15/4-29/5, vilket är en minskning jämfört med föregående vår. Även höstverksamheten innebar en nedgång i anta-

let guide grupper, delvis på grund av personalbristen med åtföljande avbokningar, delvis på grund av eländigt väder i oktober. Totalt under hösten guidades 395 personer (22 grupper) perioden 8/8-14/11. Genom god marknadsföring och strålade väder blev Fågelstationens Dag 24/9 en succé med 750 besökare, en rejäl uppräckning jämfört med de närmast föregående åren. Märkresultatet den dagen var 219 fåglar av 18 arter.

Totalt informerades ca 1360 personer vid organiserade guidningar, en svag ökning jämfört med 1999. Tidigare års siffror är: 2250 (1989), 2350 (1990), 2475 (1991), 2215 (1992), 2570 (1993), 3085 (1994), 2710 (1995), 2715 (1996), 1450 (1997), 1115 (1998) och 1315 (1999).

Stationens arbete har uppmärksamats i regionala media samt även i Göteborgs-Posten. Ett TV-reportage om de invaderande stjärtmesarna 19/10 orsakade en smärre folkvandring ut till udden söndagen 22/10. Det innebar mycket spontanguidning för tjänstgörande ringmärkaren (...”nästan som Fågelstationens dag”). Även NWT gjorde ett specialreportage om artens invasion.

Fångstmetoder och märkplatser

Nätfångst bedrevs vid de fasta nätplatserna kring Spången samt bredvid och väster om Fyren. Nattfångstförsök gjordes sporadiskt under hösten med negativt resultat. Inga fångstförsök gjordes januari-mars och december.

Det extrema regnandet under senhösten och förvintern (nytt regnrekord i Karlstad sedan mätningarna började) orsakade, att Vätern började stiga i oktober och

nådde otänkbara nivåer i slutet av december. Inte sedan 1910 hade sjön varit så hög! Eftersom märksången pågick långt in i november, behövdes sjöstövlar för att bärga näten kring Spången vid säsongavslutningen. Vätern måste sjunka en meter för att vi ska kunna använda nätplatserna nästa år!

Vårmärkningen

Den kontinuerliga vårfångsten inleddes rekordtidigt, 27/4, delvis på grund av den anmärkningsvärda värmebölja som inträffade i slutet av april (max +24 grader i skuggan 29/4 trots kylan från Väterns vatten). Flera tropikflyttare, särskilt lövsångare, anlände onormalt tidigt och i större antal.

Under sammanlagt 34 dagars fångst t o m 1/6, märktes 597 fåglar av 35 arter. Medelfångsten 17,6 fåglar per dag får anses som godkänd – men inte mer.

Bästa fångstdagen var 27/4, då 46 fåglar märktes, därav 40 bergfinkar. Märksiffrorna under andra hälften av maj var, med undantag av en dag, mycket magra. De vanligaste arterna i näten var: lövsångare (222), bofink (50), bergfink (45), ärt-sångare (33) och sävsparv (33). De enda för lokalen något ovanligare arterna som märktes var blåhake (3) och rosenfink (1).

Höstmärkningen

Trots den regnrika sommaren, utan en enda längre period med vackert väder, tycktes häckningen för bland annat flera tättingarter ha gått bra. Fångsten i början av säsongen, med rätt stor andel tropikflyttare, var jämförelsevis god. Medelfångsten per dag 31/7-31/8 (27 märkdagar)

var 52,6 fåglar, att jämföra med 51 fåglar motsvarande period året innan.

Efter röstjärtens rekordhöst 1995 minskade fångsten successivt, med en bottennotering 1998. Höstens resultat innebär en klar ökning – 85 märkta ligger strax över det medelvärde, som beräknades för åren 1972-1993. För lövsångaren var trenden svagt nedåtgående jämfört med 1999, men det fångades betydligt fler individer i september denna höst (174 ex mot 59 ex 1999). Sämsta resultatet uppvisade trädgårdssångaren – i augusti-september märktes 47 ex, vilket är 41% av antalet märkta samma period förra året.

Gärdsmygen fortsätter att vara en vinnare i den svenska fågelfaunan. Trots de många inställda märkdagarna blev det nytt årsrekord med 320 fåglar, fler än antalet märkta blåmesar för första gången. Säsongens två sista individer märktes 14/11. Även rödhaken uppträdde ganska talrikt och fångsten var över genomsnittet.

Kungsfåglar dök upp i stort antal från mitten av september. En första topp inträffade under andra hälften av september och en sen, andra topp i mitten av oktober. Mediandatum för passagen var 30/9. Med normal bemanning hade över 3 000 kungsfåglar märkts och hösten 2000 var därmed en av de bästa genom åren.

Ovanliga märkarter var: göktyta (2), blåhake (1), gräshoppsångare (2), kungsfågelsångare (1), skäggmes (4), rosenfink (2) och tallbit (1).

Invasionsfåglar

Av ugglor var det endast ett fåtal sparvugglor som besökte området under senhösten (5 obsdagar 14/10-5/11). Inte hel-

ler på hackspettfronten var det några påtagliga vandringsrörelser. Minst en gråspett observerades några dagar i slutet av september samt en individ 27/10. Av totalt 8 märkta spillkråkor togs 6 ex i september – ett medelmåttigt uppträdande. Endast 4 större hackspettar märktes under hösten. I september var mindre hackspettar i rörelse – arten antecknades 8 dagar och 3 fåglar märktes. Dessutom gjordes en observation 22/10. Enstaka tretåig hackspett sågs 3 dagar 24-30/9.

Sidensvansflockar sågs 16 dagar perioden 20/10-22/12. Som mest inräknades 200 sträckande 9/11 och vid ett par tillfällen noterades dagssummor på 100 ex. Tillgången på rönnbär var denna säsong mycket god.

I mitten av oktober inleddes den kraftigaste invasionen av stjärtmes, som någonsin registrerats vid Hammarö fågelstation. Förbiflyttningen pågick fram till mitten av november och totalt märktes 1 688 fåglar. Kulminationen inträffade 17-27 oktober, då 80 % av mesarna fångades. Mediandatum för passagen var 20 oktober, som även var rekorddagen med 294 märkta individer. Gissningsvis besöktes Hammarö sydspets av minst 3 000 stjärtmesar, men eftersom få personer arbetade vid stationen kunde i regel endast ett mindre antal nät användas. Vissa dagar var fångsten helt inställd på grund av personalbrist. Vid Värmlandsnäs sydspets längre mot sydväst inräknades sammanlagt 640 sträckande stjärtmesar (Håkan Axelsson muntl.).

Åren 1969-2000 har det märkts sammanlagt 8 606 stjärtmesar. Resultaten för de olika säsongerna har varierat kraftigt,

från noll till årets höga summa. Några tidigare toppår har varit 1973, 1993 och 1994. Mediandatum för passagen 1993 (1 122 märkta) var, precis som i år, 20 oktober, medan motsvarande datum 1973 (827 märkta) var 15 oktober. Under en lång följd av år -1979-1991 -passerade stjärtmesar oftast i litet antal per säsong, som mest 1985, då 335 fåglar märktes.

Tidigare erfarenheter har visat, att invaderande stjärtmesar kan dyka upp nästan när som helst på dagen. Vissa av de bästa dagarna denna säsong togs merparten av fåglarna mitt på dagen samt under eftermiddagen. Enstaka flockar togs när det var nästan skymning. För att få ett bra märkresultat under en stjärtmesinvasion är det därför viktigt att, förutom god bemanning med personal, ha näten uppspända hela dagen.

Sex främmande kontroller gjordes under hösten. Två stjärtmesar bar ringar från Estland. Tre fåglar med finska ringar var märkta vid Hangö 3 oktober (Pertti Saurola muntl.) och kontrollerades 14 respektive 15 dagar senare på Hammarö. Vid Hangö märktes denna höst över 11 000 stjärtmesar enligt Saurola! En fågel märkt 4 oktober nära Luleå kontrollerades drygt en månad senare på Hammarö. Fynden indikerar ett östligt ursprung för många stjärtmesar.

Många flockar fortsatte uppenbarligen vidare västerut in i Norge. Sammanlagt 15 hammaröfåglar kontrollerades vid Lista (ca 41 mil från Hammarö) 11-23 dagar efter märkningarna (Nils Helge Lorentzen e-post).

Genom tidigare återfynd av stjärtmesar har vi fått belägg för, att invasionsfåglarna är förvånansvärt skickliga långflygare.

Hösten 1992 förflyttade sig en flock från Siikajoki nära Uleåborg till Hammarö på 15 dagar, en sträcka på cirka 90 mil. Samma höst flög 4 estniska stjärtmesar från Kihnu vid Rigabukten till Hammarö på 7 dagar. En fågel märkt på Hangö hösten 1993 nådde Hammarö 12 dagar senare. Dessa och andra återfynd visar, att stjärtmesar är kapabla att flytta med en genomsnittshastighet på mellan 5 och 10 mil per dag. Förmodligen finns det exempel på ännu snabbare förflyttningar mellan Finland och Baltikum.

Övriga mesar uppvisade medelmåttiga – svaga märksummor, kanske en följd av sämre reproduktion på grund av den regniga sommaren. Tio märkta tofsmesar är dock mer än normalt (medelantalet per år 1980-1999 är 6,3 fåglar). Även nötväckor och trädkrypore fångades i förhållandevis litet antal.

Nötskrikor visade sig i mindre antal,

som mest 40 ex 23/9 och 30/9. Anmärkningsvärt är att inte en enda nötkråka kom ut till udden. För gråsiska finns det ett fåtal noteringar i september-oktober, bl a 50 sträckande 16/9. I november sågs något fler, med som mest 100 ex på sträckförsök ett par dagar i mitten av månaden.

Korsnäbbar var sparsamt förekommande under häcktid i Värmland och det var inte någon större passage förbi Hammarö sydspets under sommaren-hösten. Som mest sågs 100 ex på sträckförsök 14/9 och 80 ex på sträck 1/10. Av bändelkorsnäbb noterades 1 ex vardera 24/9 och 9/11. Tallbitar visade sig i mindre antal flera dagar perioden 6/11-1/12, med som mest 6 sträckande 9/11 och 6 på sträckförsök 1/12. Fångsten av domherre blev ganska liten och tydde på svaga flyttrörelser. Dock finns uppgifter om större antal i luften vissa dagar, exempelvis 150 på sträckförsök 2/11 samt 500 sträckande 9/11.

Tabell 2. Uppträdandet av invasionsarter / partiella flyttare hösten 2000 vid Hammarö fågelstation; vandringsrörelsernas relativa styrka.

The occurrence of irregular migrants in autumn 2000 at Hammarö Bird Observatory; relative strength of the movements.

6 - mycket kraftig (<i>very strong</i>)	2 - svag (<i>weak</i>)
5 - kraftig (<i>strong</i>)	1 - mycket svag (<i>very weak</i>)
4 - ganska kraftig (<i>rather strong</i>)	0 - inga observationer (<i>no observations</i>)
3 - måttlig (<i>moderate</i>)	

<i>Nyctea scandiaca</i>	0	<i>Parus montanus</i>	3
<i>Surnia ulula</i>	0	<i>P. cinctus</i>	0
<i>Glaucidium passerinum</i>	2	<i>P. ater</i>	3
<i>Asio otus</i>	0	<i>P. caeruleus</i>	3
<i>Aegolius funereus</i>	0	<i>P. major</i>	3
<i>Picus canus</i>	2	<i>Sitta europaea</i>	3
<i>Dryocopus martius</i>	3	<i>Certhia familiaris</i>	3
<i>Dendrocopos major</i>	2	<i>Garrulus glandarius</i>	2
<i>D. leucotos</i>	0	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	0
<i>D. minor</i>	3	<i>Carduelis flammea</i>	2
<i>Picoides tridactylus</i>	1	<i>Loxia leucoptera</i>	1
<i>Bombycilla garrulus</i>	3	<i>Loxia cur./pyt.</i>	2
<i>Aegithalos caudatus</i>	6	<i>Pinicola enucleator</i>	3
		<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	2
